

9 DVODIMENZIONALNI SLUČAJNI VEKTOR

Definicija 9.1 (DVODIMENZIONALNI SLUČAJNI VEKTOR)
-(random vector)

Neka su su $X : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$, $Y : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ slučajne varijable definirane na vjerojatnosnom prostoru $(\Omega, \mathcal{F}, P)$. Funkciju $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ zovemo dvodimenzionalna slučajna varijabla (slučajni vektor) ako vrijedi

$$\forall x, y \in \mathbb{R}, \{\omega \in \Omega : X(\omega) \leq x, Y(\omega) \leq y\} \subset \mathcal{F}$$

i označavamo $(X, Y)(\omega) = (X(\omega), Y(\omega)), \omega \in \Omega$.

Definicija 9.2 (n-dim SLUČAJNI VEKTOR)-(random vector)

Neka su su $X_1 : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$, $X_2 : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$, ..., $X_n : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ slučajne varijable definirane na vjerojatnosnom prostoru $(\Omega, \mathcal{F}, P)$. Funkciju $(X_1, X_2, \dots, X_n) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$ zovemo n-dim na slučajni vektor ako vrijedi

$$\forall x_1, x_2, \dots, x_n \in \mathbb{R},$$

$$\{\omega \in \Omega : X_1(\omega) \leq x_1, X_2(\omega) \leq x_2, \dots, X_n(\omega) \leq x_n\} \subset \mathcal{F}$$

i označavamo $(X_1, X_2, \dots, X_n)(\omega) = (X_1(\omega), X_2(\omega), \dots, X_n(\omega)), \omega \in \Omega$.

Definicija 9.3 (FUNKCIJA DISTRIBUCIJE DISKRETNOG n-dim SLUČAJNOG VEKTORA)-(distribution function of random vector)

Neka je $(X_1, X_2, \dots, X_n) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$ n-dim diskretni slučajni vektor. Funkciju $F : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$ definiranu na sljedeći način:

$$F(x_1, x_2, \dots, x_n) := P(X_1 \leq x_1, \dots, X_n \leq x_n) = \sum_{u_1 \leq x_1} \dots \sum_{u_n \leq x_n} f(u_1, \dots, u_n)$$

zovemo funkcija distribucije diskretnog n-dim slučajnog vektora $(X_1, X_2, \dots, X_n)$.

9.1 DISKRETNi DVODIMENZIONALNI SLUČAJNI VEKTOR

Definicija 9.4 DISKRETNi n-dim SLUČAJNI VEKTOR

---

¹VIS -V:ČULJAK-(radni materijal 2006.)

Ako su slučajne varijable $X_1, X_2, \dots, X_n$ diskretne slučajne varijable, onda za slučajni vektor $(X_1, X_2, \dots, X_n)$ kažemo da je diskretni n -dim slučajni vektor.

Definicija 9.5 (FUNKCIJA VJEROJATNOSTI n -dim SLUČAJNOG VEKTORA)-
(probability function of random vector)

Neka je $(X_1, X_2, \dots, X_n) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$ n -dim diskretni slučajni vektor. Funkciju $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$ definiranu na sljedeći način:

$$f(x_1, x_2, \dots, x_n) := \begin{cases} P(X_1 = x_1, X_2 = x_2, \dots, X_n = x_n), & (x_1, \dots, x_n) \in \mathcal{R}(X_1, X_2, \dots, X_n), \\ 0, & \text{inače.} \end{cases}$$

zovemo funkcija vjerojatnosti diskretnog n -dim slučajnog vektora $(X_1, X_2, \dots, X_n)$.

Definicija 9.6 DISKRETNI 2-dim SLUČAJNI VEKTOR

Ako su slučajne varijable X i Y diskretne slučajne varijable, onda za slučajni vektor (X, Y) kažemo da je diskretni dvodimenzionalni slučajni vektor

Definicija 9.7 (FUNKCIJA VJEROJATNOSTI 2-dim SLUČAJNOG VEKTORA)-
(probability function of random vector)

Neka su $X : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$, $Y : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ diskretne slučajne varijable sa slikama $\mathcal{R}(X) = \{x_1, x_2, \dots\}$, $\mathcal{R}(Y) = \{y_1, y_2, \dots\}$ Funkciju $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ definiranu na sljedeći način:

$$f(x, y) := \begin{cases} P(X = x_i, Y = y_j), & x = x_i \in \mathcal{R}(X), y = y_j \in \mathcal{R}(Y), \\ 0, & \text{inače.} \end{cases}$$

zovemo funkcija vjerojatnosti diskretnog 2-dim slučajnog vektora (X, Y) .

SVOJSTVA funkcije vjerojatnosti slučajne varijable X .

(i) $0 \leq f(x_i, y_j) \leq 1$,

(ii) $\sum_{i=1}^{\infty} \sum_{j=1}^{\infty} f(x_i, y_j) = 1$.

Dokaz:

(i) Za $(x_i, y_j) \in \mathbb{R}^2$, $P(X = x_i, Y = y_j) = P(\{\omega : X(\omega) = x_i, Y(\omega) = y_j\}) \Rightarrow$

$0 \leq f(x_i, y_j) \leq 1$.

(ii) Za $(x_i, y_j) \neq (x_k, y_l) \Rightarrow \{\omega : X(\omega) = x_i, Y(\omega) = y_j\} \cap \{\omega : X(\omega) = x_k, Y(\omega) = y_l\} = \emptyset$, svojstvo (ii) slijedi prema svojstvu (P3), prebrojive aditivnosti funkcije

P:

$$\sum_{i=1}^{\infty} \sum_{j=1}^{\infty} f(x_i, y_j) = \sum_{i=1}^{\infty} \sum_{j=1}^{\infty} P(X = x_i, Y = y_j) = P(\Omega) = 1.$$

NAPOMENA 9.1 Diskretani 2-dim slučajni vektor je zadana sa svojim slikom $\mathcal{R}((X, Y)) = \{(x_i, y_j), i = 1, \dots; j = 1, \dots\}$ i funkcijom vjerojatnosti slučajne varijable f , vrijednostima $\{f(x_i, y_j), i = 1, \dots; j = 1, \dots\}$.

U literaturi se zato može naći zapis slučajnog vektora (X, Y) kao uređene sheme:

$$(X, Y) \sim \begin{pmatrix} X/Y & y_1 & y_2 & \dots & y_j & \dots \\ x_1 & p_{11} & p_{12} & & p_{1j} & \dots \\ x_2 & p_{21} & & & p_{2j} & \\ \dots & & & & & \\ x_i & p_{i1} & & & p_{ij} & \\ \dots & & & & \dots & \dots \end{pmatrix}$$

gdje su $p_{ij} = f(x_i, y_j), i, j \in \{1, 2, \dots\}$.

PRIMJER 9.1 Neka je $(\Omega, \mathcal{P}(\Omega), P)$ diskretni vjerojatnosni prostor slučajnog pokusa bacanje igraće kocke. $\Omega = \{\omega_1, \omega_2, \omega_3, \dots, \omega_6\}$, $P(\{\omega_i\}) = \frac{1}{6}, i = 1, \dots, 6$.

Neka je $X : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ slučajna varijabla definirana na sljedeći način:

$X =$ broj koji je pao.

Neka je $Y : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ slučajna varijabla definirana na sljedeći način:

$Y = 1$ ako je paran broj pao veći od 3, inače 0.

X je slučajna varijabla. Slika slučajne varijable je skup $\mathcal{R}(X) = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.

Y je slučajna varijabla. Slika slučajne varijable je skup $\mathcal{R}(Y) = \{0, 1\}$.

Naći funkciju vjerojatnosti slučajnog vektora (X, Y) .

Rješenje: Funkcija vjerojatnosti slučajne varijable X je $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$

$$f(x, y) := \begin{cases} P(X = x_i, Y = y_j), & x = x_i \in \mathcal{R}(X), y = y_j \in \mathcal{R}(Y) \\ 0, & \text{inače.} \end{cases}$$

$$f(x, y) := \begin{cases} \frac{1}{6}, & x = x_i \in \{4, 6\}, y = y_j \in \{1\} \\ \frac{1}{6}, & x = x_i \in \{1, 2, 3, 5\}, y = y_j \in \{0\} \\ 0, & \text{inače.} \end{cases}$$

Slučajni vektor (X, Y) možemo za zadati s

$$(X, Y) \sim \begin{pmatrix} X/Y & 0 & 1 \\ 1 & \frac{1}{6} & 0 \\ 2 & \frac{1}{6} & 0 \\ 3 & \frac{1}{6} & 0 \\ 4 & 0 & \frac{1}{6} \\ 5 & \frac{1}{6} & 0 \\ 6 & 0 & \frac{1}{6} \end{pmatrix}$$

PRIMJER 9.2 Neka je $(X; Y)$ slučajni vektor za slučajni pokus izbora dva broja iz $\{1, 2, 3\}$, pri čemu je $X =$ prvi izabrani broj, $Y =$ izabrani broj nije manji od prvog. Naći funkciju vjerojatnosti slučajnog vektora.

Rješenje:

$$(X, Y) \sim \begin{pmatrix} X/Y & 1 & 2 & 3 \\ 1 & \frac{1}{9} & \frac{1}{9} & \frac{1}{9} \\ 2 & 0 & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} \\ 3 & 0 & 0 & \frac{1}{3} \end{pmatrix}$$

Definicija 9.8 (FUNKCIJA DISTRIBUCIJE DISKRETNOG 2-dim SLUČAJNOG VEKTORA)-(distribution function of random vector)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ diskretni 2-dim slučajni vektor sa slikom $\mathcal{R}((X, Y)) = \{(x_i, y_j), i = 1, \dots; j = 1, \dots\}$. Funkciju $F : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ definiraju na sljedeći način:

$$F(x, y) := P(X \leq x, Y \leq y) = \sum_{i: x_i \leq x} \sum_{j: y_j \leq y} f(x_i, y_j)$$

zovemo funkcija distribucije diskretnog 2-dim slučajnog vektora (X, Y) .

SVOJSTVA FUNKCIJE DISTRIBUCIJE diskretnog 2-dim slučajnog vektora:

$$(F1) \lim_{x \rightarrow -\infty, y \rightarrow -\infty} F(x, y) = F(-\infty, -\infty) = 0$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} F(x, y) = F(-\infty, y) = 0$$

$$\lim_{y \rightarrow -\infty} F(x, y) = F(x, -\infty) = 0$$

$$(F2) \lim_{x \rightarrow \infty, y \rightarrow \infty} F(x, y) = F(\infty, \infty) = 1$$

$$(F3) 0 \leq F(x, y) \leq 1$$

$$(F4)$$

$$P(a_1 < X \leq b_1, a_2 < Y \leq b_2) = F(b_1, b_2) - F(a_1, b_2) - F(b_1, a_2) + F(a_1, a_2),$$

$a_1, b_1, a_2, b_2 \in \mathbb{R}, a_1 < b_1, a_2 < b_2.$

(F6) F je rastuća funkcija po svakoj varijabli.

Dokaz:

(F1) Kako je događaj $X \leq -\infty, Y \leq -\infty$ nemoguć događaj

$$F(-\infty, -\infty) := P(X \leq -\infty, Y \leq -\infty) = P(\emptyset) = 0.$$

$$F(-\infty, y) = P(X \leq -\infty \cap Y \leq y) = P(\emptyset \cap Y \leq y) = P(\emptyset) = 0.$$

(F2) Budući je događaj $X \leq \infty, Y \leq \infty$ siguran događaj onda je

$$F(\infty, \infty) = P(\Omega) = 1.$$

(F3) tvrdanja slijedi iz svojstava (F1) i (F2).

(F4) Neka su $a, b \in \mathbb{R}, a_1 < b_1, a_2 < b_2.$ Računamo

$$P(a_1 < X \leq b_1, a_2 < Y \leq b_2)$$

$$= P(a_1 < X \leq b_1, Y \leq b_2) - P(a_1 < X \leq b_1, Y \leq a_2)$$

$$= (F(b_1, b_2) - F(a_1, b_2)) - (F(b_1, a_2) - F(a_1, a_2)).$$

(F6) Neka su $a_1, b_1 \in \mathbb{R}, a_1 < b_1.$

$$\begin{aligned} P(a_1 < X \leq b_1, Y \leq y) &= F(b_1, y) - F(a_1, y) - F(b_1, -\infty) + F(a_1, -\infty) \\ &= F(b_1, y) - F(a_1, y) \geq 0. \end{aligned}$$

Iz svojstva (F5) slijedi da je $F(a_1, y) \leq F(b_1, y),$ funkcija je rastuća po prvoj varijabli.

PRIMJER 9.3 Za slučajni vektor (X, Y) iz primjera zadan s

$$(X, Y) \sim \begin{pmatrix} X/Y & 0 & 1 \\ 1 & \frac{1}{6} & 0 \\ 2 & \frac{1}{6} & 0 \\ 3 & \frac{1}{6} & 0 \\ 4 & 0 & \frac{1}{6} \\ 5 & \frac{1}{6} & 0 \\ 6 & 0 & \frac{1}{6} \end{pmatrix}$$

odredite vrijednost funkcije distribucije $F(1, 0), F(1, 1), F(2, 0), F(2, 1), F(4, 0).$

Izračunajte vjerojatnost $P(1 < X \leq 2, 0 < Y \leq 1)$ i $P(1 < X \leq 4, Y \leq 0)$

Rješenje:

$$F(x, y) = P(X \leq x, Y \leq y) = \sum_{i: x_i \leq x} \sum_{j: y_j \leq y} f(x_i, y_j)$$

$$F(1, 0) = f(1, 0) = p_{11} = \frac{1}{6},$$

$$F(1, 1) = f(1, 0) + f(1, 1) = p_{11} + p_{12} = \frac{1}{6},$$

$$\begin{aligned}
F(2, 0) &= f(1, 0) + f(1, 1) + f(2, 0) = p_{11} + p_{12} + p_{21} = \frac{2}{6}, \\
F(2, 1) &= f(1, 0) + f(1, 1) + f(2, 0) + f(2, 1) = p_{11} + p_{12} + p_{21} + p_{22} = \frac{2}{6}, \\
F(4, 0) &= f(1, 0) + f(1, 1) + f(2, 0) + f(2, 1) + f(3, 0) + f(3, 1) + f(4, 0) \\
&= p_{11} + p_{12} + p_{21} + p_{22} + p_{31} + p_{32} + p_{41} = \frac{3}{6}.
\end{aligned}$$

Koristimo formule

$$\begin{aligned}
P(a_1 < X \leq b_1, a_2 < Y \leq b_2) &= F(b_1, b_2) - F(a_1, b_2) - F(b_1, a_2) + F(a_1, a_2) \\
P(a_1 < X \leq b_1, Y \leq b_2) &= F(b_1, b_2) - F(a_1, b_2)
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
P(1 < X \leq 2, 0 < Y \leq 1) &= F(2, 1) - F(1, 1) - F(2, 0) + F(1, 0) = \\
\frac{2}{6} - \frac{1}{6} - \frac{2}{6} + \frac{1}{6} &= 0. \\
P(1 < X \leq 4, Y \leq 0) &= F(4, 0) - F(1, 0) = \frac{3}{6} - \frac{1}{6} = \frac{2}{6}.
\end{aligned}$$

ili

$$\begin{aligned}
P(1 < X \leq 2, 0 < Y \leq 1) &= P(\emptyset) = 0, \\
P(1 < X \leq 4, Y \leq 0) &= P(\{\omega_2\}) + P(\{\omega_3\}) = \frac{1}{6} + \frac{1}{6} = \frac{2}{6}.
\end{aligned}$$

PRIMJER 9.4 *Bacimo istovremeno dva novčića od 1 kune i od 5 kuna. Neka su X i Y slučajne varijable definirane:*

$X=1$ ako je pao slavuj, inače 0

$Y=1$ ako je pao medo, inače 0.

Promatramo slučajni vektor (X, Y) .

Napišite funkciju vjerojatnosti s slučajnog vektora.

Odredite $F(1, 1)$, $P(0 < X \leq 1, 0 < Y \leq 1)$ i $P(0 < X \leq 1, Y \leq 0)$.

Rješenje:

$$\mathcal{R}(X) = \{0, 1\}, \mathcal{R}(Y) = \{0, 1\}.$$

$$\mathcal{R}((X, Y)) = \{(x_i, y_j), i = 1, 2; j = 1, 2\} = \{(0, 0), (1, 0), (0, 1), (1, 1)\}.$$

$$f(x, y) := \begin{cases} \frac{1}{4}, & x = x_i \in \{0, 1\}, y = y_j \in \{0, 1\} \\ 0, & \text{inače.} \end{cases}$$

$$(X, Y) \sim \begin{pmatrix} X/Y & 0 & 1 \\ 0 & \frac{1}{4} & \frac{1}{4} \\ 1 & \frac{1}{4} & \frac{1}{4} \end{pmatrix}$$

$$f(0, 0) = f(1, 0) = f(0, 1) = f(1, 1) = \frac{1}{4}$$

$$F(x, y) := P(X \leq x, Y \leq y) = \sum_{i: x_i \leq x} \sum_{j: y_j \leq y} f(x_i, y_j)$$

$$F(0, 0) = f(0, 0) = p_{11} = \frac{1}{4}$$

$$F(0, 1) = f(0, 0) + f(0, 1) = p_{11} + p_{12} = \frac{1}{4} + \frac{1}{4} = \frac{1}{2}$$

$$F(1, 0) = f(0, 0) + f(1, 0) = p_{11} + p_{21} = \frac{1}{4} + \frac{1}{4} = \frac{1}{2}$$

$$F(1, 1) = f(0, 0) + f(0, 1) + f(1, 0) + f(1, 1) = p_{11} + p_{12} + p_{21} + p_{22} = 1$$

Koristimo formule

$$P(a_1 < X \leq b_1, a_2 < Y \leq b_2) = F(b_1, b_2) - F(a_1, b_2) - F(b_1, a_2) + F(a_1, a_2)$$

$$P(a_1 < X \leq b_1, Y \leq b_2) = F(b_1, b_2) - F(a_1, b_2)$$

$$P(0 < X \leq 1, 0 < Y \leq 1) = F(1, 1) - F(0, 1) - F(1, 0) + F(0, 0) = 1 - \frac{1}{2} - \frac{1}{2} + \frac{1}{4} = \frac{1}{4}$$

$$P(0 < X \leq 1, Y \leq 0) = F(1, 0) - F(0, 0) = \frac{1}{2} - \frac{1}{4} = \frac{1}{4}$$

ili

$$P(0 < X \leq 1, 0 < Y \leq 1) = P(\{(s, m)\}) = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$$

$$P(0 < X \leq 1, Y \leq 0) = P(\{s, 5\}) = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$$

PRIMJER 9.5 Promatramo slučajan pokus bacanje 2 igraće kocke i slučajnu varijablu $X =$ suma brojeva koji su pali i slučajnu varijablu $Y =$ broj 1 ako su pali jednaki brojevi, inače 0. Nađite funkciju vjerojatnosti slučajnog vektora (X, Y) . Izračunajte vjerojatnost da je zbroj brojeva koji su pali veći od 3 a manji ili jednak 6 i da su puta pali isti brojevi?

Rješenje:

$$(X, Y) \sim \begin{pmatrix} X/Y & 0 & 1 \\ 2 & 0 & \frac{1}{36} \\ 3 & \frac{2}{36} & 0 \\ 4 & \frac{2}{36} & \frac{1}{36} \\ 5 & \frac{4}{36} & 0 \\ 6 & \frac{4}{36} & \frac{1}{36} \\ 7 & \frac{6}{36} & 0 \\ 8 & \frac{4}{36} & \frac{1}{36} \\ 9 & \frac{4}{36} & 0 \\ 10 & \frac{2}{36} & \frac{1}{36} \\ 11 & \frac{2}{36} & 0 \\ 12 & 0 & \frac{1}{36} \end{pmatrix}$$

$$P(3 < X \leq 6, Y = 1) = f(4, 1) + f(5, 1) + f(6, 1) = \frac{1}{36} + 0 + \frac{1}{36} = \frac{2}{36}$$

Definicija 9.9 (MARGINALNA FUNKCIJA VJEROJATNOSTI komponenti 2-dim SLUČAJNOG VEKTORA)-(marginal distribution)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ diskretni 2-dim slučajni vektor sa slikom $\mathcal{R}((X, Y)) = \{(x_i, y_j), i = 1, \dots; j = 1, \dots\}$ i funkcijom vjerojatnosti $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow [0, 1]$

$$f(x, y) := \begin{cases} P(X = x_i, Y = y_j), & (x, y) = (x_i, y_j) \in \mathcal{R}((X, Y)) \\ 0, & \text{inače.} \end{cases}$$

Funkciju $f_1(x) = f(X = x, Y = \text{proizvoljno}) = \sum_j f(x, y_j)$, zovemo marginalna funkcija vjerojatnosti komponente X slučajnog vektora (X, Y) .

Funkciju $f_2(y) = f(X = \text{proizvoljno}, Y = y) = \sum_i f(x_i, y)$ zovemo marginalna funkcija vjerojatnosti komponente Y slučajnog vektora (X, Y) .

$$\begin{pmatrix} X/Y & y_1 & y_2 & \dots & y_j & \dots & f_1(x) \\ x_1 & p_{11} & p_{12} & \dots & p_{1j} & \dots & \sum_j p_{1j} \\ x_2 & p_{21} & & & p_{2j} & \dots & \sum_j p_{2j} \\ \dots & \dots & & & \dots & & \dots \\ x_i & p_{i1} & & & p_{ij} & & \sum_j p_{ij} \\ \dots & \dots & \dots & & \dots & \dots & \dots \\ f_2(y) & \sum_i p_{i1} & \dots & & \sum_i p_{ij} & & \sum_i \sum_j p_{ij} = 1 \end{pmatrix}$$

PRIMJER 9.6 U prethodnim primjerima slučajnih vektora odredite marginalne funkcije vjerojatnosti komponenti X i Y slučajnog vektora (X, Y) .

Rješenje: (a)
$$\begin{pmatrix} X/Y & 0 & 1 & f_1(x) \\ 1 & \frac{1}{6} & 0 & \frac{1}{6} \\ 2 & \frac{1}{6} & 0 & \frac{1}{6} \\ 3 & \frac{1}{6} & 0 & \frac{1}{6} \\ 4 & 0 & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} \\ 5 & \frac{1}{6} & 0 & \frac{1}{6} \\ 6 & 0 & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} \\ f_2(y) & \frac{4}{6} & \frac{2}{6} & 1 \end{pmatrix}$$

$$X \sim \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ \frac{1}{6} & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} \end{pmatrix} \quad Y \sim \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ \frac{4}{6} & \frac{2}{6} \end{pmatrix}$$

(b)
$$\begin{pmatrix} X/Y & 1 & 2 & 3 & f_1(x) \\ 1 & \frac{1}{9} & \frac{1}{9} & \frac{1}{9} & \frac{6}{18} \\ 2 & 0 & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} & \frac{6}{18} \\ 3 & 0 & 0 & \frac{1}{3} & \frac{6}{18} \\ f_2(y) & \frac{2}{18} & \frac{5}{18} & \frac{11}{18} & 1 \end{pmatrix}$$

(c)
$$\begin{pmatrix} X/Y & 0 & 1 & f_1(x) \\ 0 & \frac{1}{4} & \frac{1}{4} & \frac{1}{2} \\ 1 & \frac{1}{4} & \frac{1}{4} & \frac{1}{2} \\ f_2(y) & \frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 1 \end{pmatrix}$$

$$(d) \begin{pmatrix} X/Y & 0 & 1 & f_1(x) \\ 2 & 0 & \frac{1}{36} & \frac{1}{36} \\ 3 & \frac{2}{36} & 0 & \frac{2}{36} \\ 4 & \frac{2}{36} & \frac{1}{36} & \frac{3}{36} \\ 5 & \frac{4}{36} & 0 & \frac{4}{36} \\ 6 & \frac{4}{36} & \frac{1}{36} & \frac{5}{36} \\ 7 & \frac{6}{36} & 0 & \frac{6}{36} \\ 8 & \frac{4}{36} & \frac{1}{36} & \frac{5}{36} \\ 9 & \frac{4}{36} & 0 & \frac{4}{36} \\ 10 & \frac{2}{36} & \frac{1}{36} & \frac{3}{36} \\ 11 & \frac{2}{36} & 0 & \frac{2}{36} \\ 12 & 0 & \frac{1}{36} & \frac{1}{36} \\ f_2(y) & \frac{30}{36} & \frac{6}{36} & 1 \end{pmatrix}$$

Definicija 9.10 (MARGINALNA FUNKCIJA DISTRIBUCIJE VJEROJATNOSTI komponenti 2-dim SLUČAJNOG VEKTORA)-(marginal distribution)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ diskretni 2-dim slučajni vektor sa slikom $\mathcal{R}((X, Y)) = \{(x_i, y_j), i = 1, \dots, j = 1, \dots\}$ i funkcijom distribucije vjerojatnosti $F : \mathbb{R}^2 \rightarrow [0, 1]$

$$F(x, y) := P(X \leq x, Y \leq y) = \sum_{i: x_i \leq x} \sum_{j: y_j \leq y} f(x_i, y_j)$$

Funkciju $F_1(x) := F(x, \infty) = P(X \leq x, -\infty < Y \leq \infty) = \sum_{u \leq x} f_1(u)$, zovemo marginalna funkcija distribucije vjerojatnosti komponente X slučajnog vektora (X, Y) .

Funkciju $F_2(y) := F(\infty, y) = P(-\infty < X \leq \infty, Y \leq y) = \sum_{u \leq y} f_2(u)$ zovemo marginalna funkcija distribucije vjerojatnosti komponente Y slučajnog vektora (X, Y) .

Definicija 9.11 (NEZAVISNE SLUČAJNE VARIJABLE 2-dim SLUČAJNOG VEKTORA)-(independent variables)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ 2-dim slučajni vektor sa funkcijom distribucije vjerojatnosti $F(x, y)$. Za slučajne varijable X i Y kažemo da su nezavisne ako je za svaki (x, y)

$$F(x, y) = F_1(x) \cdot F_2(y).$$

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ diskretni 2-dim slučajni vektor sa funkcijom vjerojatnosti $f(x, y)$. Za slučajne varijable X i Y kažemo da su nezavisne ako je za svaki (x, y)

$$f(x, y) = f_1(x) \cdot f_2(y).$$

Inače su X i Y zavisne.

PRIMJER 9.7 U primjerima provjeri jesu li slučajne varijable u slučajnim vektorima (X, Y) nezavisne.

Rješenje:

(a) nisu jer je npr. $f(4, 1) \neq f_1(4) \cdot f_2(1)$,

$$f(4, 1) = \frac{1}{6}, f_1(4) = \frac{1}{6}, f_2(1) = \frac{2}{6};$$

(b) nisu jer je npr. $f(1, 1) \neq f_1(1) \cdot f_2(1)$,

$$f(1, 1) = \frac{1}{9}, f_1(1) = \frac{6}{18}, f_2(1) = \frac{2}{18};$$

(c) jesu jer je $f(x_i, y_j) = f_1(x_i) \cdot f_2(y_j), i, j = 1, 2$;

(d) nisu jer je npr. $f(6, 1) \neq f_1(6) \cdot f_2(1)$,

$$f(6, 1) = \frac{1}{36}, f_1(6) = \frac{5}{36}, f_2(1) = \frac{6}{36}.$$

Definicija 9.12 (OČEKIVANJE 2-dim SLUČAJNOG VEKTORA)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ 2-dim slučajni vektor i neka komponente X i Y su slučajne varijable koje imaju očekivnje $E(X)$ i $E(Y)$ onda se matematičko očekivanje slučajnog vektora definira s

$$E(X, Y) = (E(X), E(Y)).$$

Definicija 9.13 (OČEKIVANJE funkcije DISKRETNOG 2-dim SLUČAJNOG VEKTORA)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ diskretni 2-dim slučajni vektor sa slikom $\mathcal{R}((X, Y)) = \{(x_i, y_j), i = 1, \dots, j = 1, \dots\}$ i funkcijom vjerojatnosti $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow [0, 1]$

$$f(x, y) := \begin{cases} P(X = x_i, Y = y_j), & (x, y) = (x_i, y_j) \in \mathcal{R}((X, Y)) \\ 0, & \text{inače.} \end{cases}$$

Neka je zadana funkcija $h : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$. Kažemo da je slučajna varijabla $h(X, Y)$ funkcija od slučajnog vektora (X, Y) i za nju definiramo očekivanje ako red $\sum_i \sum_j g(x_i, y_j) f(x_i, y_j)$ konvergira i označavamo

$$E(h(X, Y)) : = \sum_i \sum_j h(x_i, y_j) f(x_i, y_j).$$

PRIMJER 9.8 $E(X \cdot Y) = \sum_i \sum_j x_i \cdot y_j f(x_i, y_j)$

za $h(x, y) = x \cdot y$.

PRIMJER 9.9 Ako su X i Y nezavisne slučajne varijable onda je

$$E(X \cdot Y) = E(X) \cdot E(Y)$$

jer

$$\begin{aligned} E(X \cdot Y) &= \sum_i^\infty \sum_j^\infty x_i \cdot y_j f(x_i, y_j) \\ &= \sum_i^\infty \sum_j^\infty x_i \cdot y_j f_1(x_i) \cdot f_2(y_j) \\ &= \sum_i^\infty x_i f_1(x_i) \cdot \sum_j^\infty y_j f_2(y_j) = E(X) \cdot E(Y) \end{aligned}$$

PRIMJER 9.10 Ako je $(X_1, X_2, \dots, X_n)$ n -dim slučajni vektor i sve varijable nezavisne onda

$$E(X_1 \cdot X_2 \cdot \dots \cdot X_n) = E(X_1) \cdot E(X_2) \cdot \dots \cdot E(X_n)$$

PRIMJER 9.11 $E(X + Y) = E(X) + E(Y)$

za $h(x, y) = x + y$.

PRIMJER 9.12 Ako je $(X_1, X_2, \dots, X_n)$ n -dim slučajni vektor onda

$$E(X_1 + X_2 + \dots + X_n) = E(X_1) + E(X_2) + \dots + E(X_n)$$

PRIMJER 9.13 Neka je (X, Y) diskretni 2-dim slučajni vektor takav da Y ne poprima vrijednost 0. Odredi $E(\sin \frac{X}{Y})$.

Rješenje:

$$\begin{aligned} g(x, y) &= \sin \frac{x}{y} \\ E(\sin \frac{X}{Y}) &= \sum_i^\infty \sum_j^\infty g(x_i, y_j) f(x_i, y_j) = \sum_i^\infty \sum_j^\infty \sin \frac{x_i}{y_j} f(x_i, y_j) \end{aligned}$$

Definicija 9.14 (KOVARIJANCA SLUČAJNOG VEKTORA)-(covariance of X and Y)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ 2-dim slučajni vektor. Kovarianca slučajnog vektora (X, Y) je

$$\mu_{XY} = E((X - E(X))(Y - E(Y))) = E(X \cdot Y) - E(X) \cdot E(Y).$$

Ako su X i Y nezavisne slučajne varijable onda je $\mu_{XY} = 0$.

PRIMJER 9.14 (a) $Var(X + Y) = Var(X) + Var(Y) + 2\mu_{XY}$

(b) Ako su X i Y nezavisne slučajne varijable onda je

$$Var(X + Y) = Var(X) + Var(Y).$$

Dokaz:

Ako je $h(x, y) = x + y$ onda je $Z = X + Y$ slučajna varijabla, funkcija slučajnog vektora (X, Y) .

$$\begin{aligned} \text{Var}(Z) &= E(Z^2) - (E(Z))^2 \\ &= E((X + Y)^2) - (E(X + Y))^2 \\ &= E(X^2 + 2X \cdot Y + Y^2) - (E(X) + E(Y))^2 \\ &= E(X^2) + 2E(X \cdot Y) + E(Y^2) - ((E(X))^2 + 2E(X) \cdot E(Y) + (E(Y))^2) \\ &= E(X^2) - (E(X))^2 + E(Y^2) - (E(Y))^2 + 2(E(X \cdot Y) - E(X) \cdot E(Y)) \end{aligned}$$

Ako su X i Y nezavisne slučajne varijable onda je $\mu_{XY} = 0$ pa tvrdnja slijedi iz (a).

Definicija 9.15 (KOEFIKIJENT KORELACIJE)-(regression coefficient)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ 2-dim slučajni vektor. Neka je μ_{XY} kovarijanca slučajnih varijabli X i Y , a σ_1 i σ_2 njihove standardne devijacije. Koeficijent korelacije komponenti X i Y slučajnog vektora je definiran s

$$\rho_{XY} = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1 \cdot \sigma_2}.$$

SVOJSTVA KOEFICIJENTA KORELACIJE ρ_{XY} :

- (i) $\rho_{XY} = \rho_{YX}$,
- (ii) $-1 \leq \rho_{XY} \leq 1$,
- (iii) $\rho_{XY} = 1$ ako je $Y = aX + b, a > 0$,
 $\rho_{XY} = -1$ ako je $Y = aX + b, a < 0$,
- (iv) $\rho_{UV} = \rho_{XY}$, ako je $U = aX + b, V = cY + d, a, c \neq 0$.

Dokaz:

(ii) Za slučajnu varijablu $U = \sigma_2 X - \sigma_1 Y$, odredimo varijancu:

$$\begin{aligned} \text{Var}(U) &= E(U^2) - (E(U))^2 \\ &= E(\sigma_2^2 X^2 - 2\sigma_1 \sigma_2 XY + \sigma_1^2 Y^2) - (\sigma_2 E(X) - \sigma_1 E(Y))^2 \\ &= \sigma_2^2 E(X^2) - 2\sigma_1 \sigma_2 E(XY) + \sigma_1^2 E(Y^2) - (\sigma_2^2 (E(X))^2 - 2\sigma_1 \sigma_2 E(X)E(Y) + \sigma_1^2 (E(Y))^2) \\ &= \sigma_2^2 \text{Var}(X) + \sigma_1^2 \text{Var}(Y) - 2\sigma_1 \sigma_2 (E(XY) - E(X)E(Y)) \\ &= \sigma_2^2 \cdot \sigma_1^2 + \sigma_1^2 \cdot \sigma_2^2 - 2\sigma_1 \sigma_2 \mu_{XY} \\ &= 2\sigma_1^2 \cdot \sigma_2^2 - 2\sigma_1 \sigma_2 \mu_{XY}. \end{aligned}$$

Budući je varijanca pozitivan broj zaključujemo da je $\mu_{XY} \leq \sigma_1 \sigma_2$,

$$\rho_{XY} \leq 1.$$

Analogno, promatrajući slučajnu varijablu $U = \sigma_2 X + \sigma_1 Y$ dobit ćemo nejednakost

$$\mu_{XY} \geq -\sigma_1 \sigma_2, \rho_{XY} \geq -1.$$

$$\begin{aligned}
\text{(iii)} \quad \mu_{XY} &= E(XY) - E(X)E(Y) \\
&= E(X(aX + b)) - E(X)E(aX + b) \\
&= aE(X^2) + bE(X) - a(E(X))^2 + bE(X) \\
&= a\text{Var}(X) \\
&= a\sigma_1^2. \\
\sigma_2^2 &= \text{Var}(Y) = \text{Var}(aX + b) = a^2\text{Var}(X) = a^2\sigma_1^2. \\
\rho_{XY} &= \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1 \cdot \sigma_2} = \frac{a\sigma_1^2}{\sigma_1 \cdot \sigma_1 |a|} = \frac{a}{|a|}.
\end{aligned}$$

Definicija 9.16 (NEKORELIRANE SLUČAJNE VARIJABLE)

Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ 2-dim slučajni vektor. Neka je μ_{XY} kovarijanca slučajnih varijabli X i Y , a σ_1 i σ_2 njihove standardne devijacije.

Za slučajne varijable X i Y kažemo da su nekorelirane ako je koeficijent korelacije $\rho_{XY} = 0$.

Ako je $\rho_{XY} \neq 0$ slučajne varijable su korelirane.

PRIMJER 9.15 (a) Ako su X i Y nezavisne slučajne varijable onda su one nekorelirane.

(b) Ako su X i Y nekorelirane slučajne varijable onda one ne moraju biti nezavisne.

Dokaz:

(a) X i Y nezavisne $\Rightarrow \mu_{XY} = 0 \Rightarrow \rho_{XY} = 0 \Rightarrow X$ i Y nekorelirane.

(b) X i Y nekorelirane $\Rightarrow \rho_{XY} = 0$ ali ne moraju biti X i Y nezavisne (mogu se naći primjeri).

NAPOMENA 9.2 Regresijska analiza (regression analysis) je statistička metoda za odođivanje veze međslučajnim varijablama. Promatramo u slučajnom vektoru (X, Y) jednu slučajnu varijablu (npr. X) kao nezavisnu-kontroliranu (njene vrijednosti zadajemo). Druga varijabla Y je slučajna varijabla i nas zanima kako ona ovisi o X . Model pretpostavlja da je $E(Y)$ dano pomoću formule koja sadrži neke nepoznate parametre, koeficijente regresije (regression coefficient).

PRIMJER 9.16 Neka je $(X, Y) : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^2$ 2-dim slučajni vektor. Neka je μ_{XY} kovarijanca slučajnih varijabli X i Y , ρ_{XY} koeficijent korelacije, σ_1 i σ_2 njihove standardne devijacije, a μ_1, μ_2 njihova očekivanja. Pretstavimo da su X i Y zavisne slučajne varijable takve da je $Y = aX + b$. Parametre a i b možemo odrediti metodom najmanjih kvadrata tako da $E((Y - (aX + b))^2)$ ima minimalnu vrijednost.

$a = \rho_{XY} \cdot \frac{\sigma_2}{\sigma_1} = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1^2}$ je koeficijent regresije Y po X .

$b = \mu_2 - \rho_{XY} \cdot \frac{\sigma_2}{\sigma_1} \mu_1 = \mu_2 - \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1^2} \cdot \mu_1$.

$y - \mu_2 = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1^2} (x - \mu_1)$, $y - \mu_2 = \rho_{XY} \cdot \frac{\sigma_2}{\sigma_1} (x - \mu_1)$

je pravac regresije Y po X

Analogno, ako je $X = aY + b$

$a = \rho_{XY} \cdot \frac{\sigma_1}{\sigma_2} = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_2^2}$ je koeficijent regresije X po Y

$x - \mu_1 = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_2^2} (Y - \mu_2)$, $x - \mu_1 = \rho_{XY} \cdot \frac{\sigma_1}{\sigma_2} (y - \mu_2)$

je pravac regresije X po Y .

Dokaz:

(metoda najmanjih kvadrata)

Označimo

$$\begin{aligned} K(a, b) &= E((Y - aX - b)^2) \\ &= E(Y - \mu_2 - a(X - \mu_1) - b + \mu_2 - a\mu_1)^2 \\ &= \sigma_2^2 + a^2\sigma_1^2 - 2a\mu_{XY} + (\mu_2 - b - a\mu_1)^2 \end{aligned}$$

$K(a, b)$ je funkcija od 2 varijable i tražimo njen ekstrem. Nužni uvjeti su

$$\frac{\partial K}{\partial a} = 2a\sigma_1^2 - 2\mu_{XY} - 2(\mu_2 - b - a\mu_1) = 0$$

$$\frac{\partial K}{\partial b} = -2(\mu_2 - b - a\mu_1) = 0.$$

Rješavanjem ovog sustava od 2 jed. s 2 nepoznanice dobit ćemo

$$a = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1^2},$$

$$b = \mu_2 - a\mu_1 = \mu_2 - \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1^2} \cdot \mu_1.$$

NAPOMENA 9.3 Pravci regresije sijeku se u točki (μ_1, μ_2) koja se zove centar zajedničke distribucije X i Y .

$$\text{Kut između pravaca regresije } \operatorname{tg} \varphi = \frac{1 - \rho_{XY}^2}{\rho_{XY}} \cdot \frac{\sigma_1 \cdot \sigma_2}{\sigma_1^2 + \sigma_2^2}$$

Ako je $\rho_{XY} = 1$ ili -1 pravci regresije se poklapaju i tada postoji potpuna linearna zavisnost između X i Y .

Ako je $\rho_{XY} = 0$ onda su pravci regresije $y = \mu_2, x = \mu_1$ okpmiti, a ne postoji linearna zavisnost slučajnih varijabli X i Y .

Definicija 9.17 (REZIDUALNA DISPERZIJA Y u odnosu na X)

Rezidualna disperzija slučajne varijable Y u odnosu na slučajnu varijablu X je maksimalna vrijednost $E((Y - aX - b)^2)$ je veličina $\sigma_2^2(1 - \rho_{XY}^2)$.

Rezidualna disperzija Y u odnosu na X je mjeri grešku aproksimacije kada se Y zamijeni linearnom funkcijom $aX + b$.

Analogno je $\sigma_1^2(1 - \rho_{XY}^2)$ rezidualna disperzija slučajne varijable X u odnosu na Y .

Ako je $\rho_{XY} = 1$ ili -1 rezidualna disperzija je jednaka 0, a X i Y su povezani linearnom funkcijskom zavisnošću $Y=aX+b$ ili $X=aY+b$.

PRIMJER 9.17 Za primjer slučajnog vektora (X, Y) nađite kovarijanca, koeficijent korelacije i pravce regresije.

$$\begin{pmatrix} X/Y & 1 & 2 & 3 & f_1(x) & \sum y_j p_{ij} & x_i \sum y_j p_{ij} \\ 1 & \frac{1}{9} & \frac{1}{9} & \frac{1}{9} & \frac{6}{18} & \frac{6}{9} & \frac{6}{9} \\ 2 & 0 & \frac{1}{6} & \frac{1}{6} & \frac{6}{18} & \frac{5}{6} & \frac{10}{6} \\ 3 & 0 & 0 & \frac{1}{3} & \frac{6}{18} & \frac{3}{3} & \frac{6}{3} \\ f_2(y) & \frac{2}{18} & \frac{5}{18} & \frac{11}{18} & 1 & \frac{45}{18} & \frac{96}{18} \\ \sum x_i p_{ij} & \frac{1}{9} & \frac{2}{9} & \frac{3}{9} & \frac{36}{18} & & \\ y_j \sum x_i p_{ij} & \frac{1}{9} & \frac{2}{9} & \frac{3}{9} & \frac{36}{18} & & \end{pmatrix}$$

$$\mu_1 = E(X) = \sum x_i f_1(x_i) = 1 \cdot \frac{6}{18} + 2 \cdot \frac{6}{18} + 3 \cdot \frac{6}{18} = \frac{36}{18}$$

$$\mu_2 = E(Y) = \sum y_j f_2(y_j) = 1 \cdot \frac{2}{18} + 2 \cdot \frac{5}{18} + 3 \cdot \frac{11}{18} = \frac{45}{18}$$

$$E(X^2) = \sum x_i^2 f_1(x_i) = 1 \cdot \frac{6}{18} + 4 \cdot \frac{6}{18} + 9 \cdot \frac{6}{18} = \frac{84}{18}$$

$$E(Y^2) = \sum y_j^2 f_2(y_j) = 1 \cdot \frac{2}{18} + 4 \cdot \frac{5}{18} + 9 \cdot \frac{11}{18} = \frac{121}{18}$$

$$\sigma_1^2 = Var(X) = \frac{84}{18} - \left(\frac{36}{18}\right)^2 = \frac{2}{3}$$

$$\sigma_2^2 = Var(Y) = \frac{121}{18} - \left(\frac{45}{18}\right)^2 = \frac{17}{36}$$

$$\sum y_j p_{ij} = \frac{45}{18}$$

$$\sum x_i p_{ij} = \frac{36}{18}$$

$$\sum \sum x_i y_j p_{ij} = \frac{96}{18}$$

Kovarijanca je

$$\mu_{XY} = E(XY) - E(X)E(Y) = \frac{96}{18} - \frac{36}{18} \cdot \frac{45}{18} = \frac{1}{3}$$

Pravac regresije Y po X je

$$y - \mu_2 = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1^2}(x - \mu_1),$$

$$y - \frac{45}{18} = \frac{1}{3}(x - \frac{36}{18}), y = \frac{1}{2}x + \frac{3}{2}$$

Pravac regresije X po Y je

$$x - \mu_1 = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_2^2}(y - \mu_2),$$

$$x - \frac{36}{18} = \frac{1}{\frac{17}{36}}(y - \frac{45}{18}), x = \frac{12}{17}y + \frac{4}{17}, y = \frac{17}{12}x - \frac{1}{3}$$

Pravci se sijeku u točki $(\mu_1, \mu_2) = (2, \frac{5}{2})$.

$$tg \varphi = \frac{\frac{17}{12} - \frac{1}{2}}{1 + \frac{17}{12} \cdot \frac{1}{2}} = \frac{22}{41}$$

Kut između pravaca regresije je $\varphi = 28.2^\circ$.

Koeficijent korelacije je

$$\rho_{XY} = \frac{\mu_{XY}}{\sigma_1 \cdot \sigma_2} = \frac{\frac{1}{3}}{\sqrt{\frac{2}{3} \cdot \frac{17}{36}}} = 0.59409.$$